

RETTELSESBLAD 3 2024

FKOBST O.007-1 er opdateret pr. 1. oktober 2024 og erstatter versionen udgivet november 2018. opdateringen finder sted som rettelsesblad, og *ikke* som korrekturer i selve manualteksten.

Der gennemføres årligt en revision af Militærmanualen med deltagelse af repræsentanter fra Forsvarsministeriet, Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Forsvarskommandoen, Forsvarsministeriets Auditørkorps og Forsvarsakademiet. I november 2022 indledtes en revision af en række kapitler i militærmanualen foranlediget af udviklinger i folkeretten og i praksis på en række områder. Ændringerne fremgår af nedenstående rettelsesblad, der kan findes på Forsvarets hjemmeside.

I kapitel 2 ændres teksten om Danmark som part i væbnet konflikt på side 51 nederst. Ændringen sker som følge af stillingtagen til Danmarks forhold til konflikten mellem Rusland og Ukraine.

I kapitel 2 ændres teksten på side 55 som følge af bortfaldet af Danmarks EU forsvarsforbehold.

I kapitel 3 indsættes på side 115 et nyt tekstafsnit som afsnit 6.3.3 om EU-ledede operationer og missioner som konsekvens af Danmarks tiltrædelse af EU-SOFA.

I kapitel 7 indsættes på side 245 efter eksempel 7.2 ny tekst om dyrlægers folkeretlige status. Ændringen er foranlediget af et identificeret behov for præcisering.

I kapitel 9 indsættes i pkt.1.4, 2.1 og 3.8 revideret tekst om småkalibret ammunition. Teksten ændres på baggrund af Forsvarskommandoens praksisudvikling og et erkendt behov for præcisering af den nuværende tekst.

I kapitel 9, afsnit 4.1.5 om forståelse af begrebet "perimetersikring" i en deklARATION om miner bestemt til at detonere ved tilstedeværelsen af et køretøj indsættes en fodnote herom.

I kapitel 14 indsættes i afsnit 6.3.3. et nyt eksempel som konsekvens af hændelsen i Guineabugten den 22.november 2021, hvorunder auditøren undersøgte magtanvendelsen under en anti-pirateri operation.

I kapitel 15 på side 632 om undersøgelse ved mistænkelige dødsfald indsættes ny tekst herom, som følge af en afgørelse fra den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Kapitel 2

På side 51 revideres kapitel 2 pkt. 3.4.1:

Indsættes som erstatning for den eksisterende tekst fra og med 3.4.1 på side 51, 5. afsnit med startteksten "I forhold til Danmarks....;

"I forhold til Danmarks deltagelse i væbnet konflikt er der ikke fastsat nogen procedure for identificeringen af Danmark som konfliktpart. Grundloven indeholder enkelte regler om anvendelsen af Danmarks væbnede styrker, men forudsætter ikke nogen stillingtagen til, om danske væbnede styrker dermed skal deltage i en egentlig væbnet konflikt. I enkelte tilfælde, men ikke konsekvent, er det fremgået af bemærkningerne til regeringens forslag til folketingsbeslutninger, at indsættelse af danske styrker indebærer, at Danmark dermed bliver part i en væbnet konflikt.

Det fremgår ikke udtrykkeligt af Genèvekonventionerne eller tillægs-protokollerne hertil, hvornår andre stater kan blive part i en væbnet konflikt i kraft af, at de yder støtte til én af parterne i en international væbnet konflikt.

Spørgsmålet om hvorvidt Danmark indtræder som part i en væbnet konflikt som følge af støtte til en konfliktpart afgøres i stedet gennem en konkret vurdering af den støtte, der ydes herunder karakteren og omfanget af det samlede aktive militære bidrag. Vurderingen foretages som udgangspunkt af Udenrigsministeriet i samarbejde med Forsvarsministeriet.

I forhold til karakteren af det konkrete militære bidrag må der her sondres mellem de militære bidrag, der alene er af indirekte karakter - og som udgør et bidrag til en af parternes generelle militære kapacitet - og de bidrag, der må anses for at have en mere direkte og substantiel indvirkning på kamphandlingerne. Hvor støtten er af mere indirekte karakter og understøtter en af parternes generelle militære kapacitet, vil det som hovedregel ikke medføre partsstatus.

Generelle bidrag til krigsindsatsen, såsom finansiel støtte, våben- eller ammunitionsforsyninger, er eksempler på sådan mere indirekte støtte, som efter praksis ikke fører til, at en stat bliver part i en international væbnet konflikt. Hvor en stat indsætter egne styrker til støtte for en af parterne i en væbnet konflikt - og disse deltager aktivt i kamphandlingerne - vil det derimod som alt overvejende hovedregel indebære partsstatus. Det samme gælder, hvor en stat har effektiv kontrol over én af de krigsførende parter væbnede styrker og har styrende indflydelse på krigshandlingerne."

På side 55 revideres kapitel 2 pkt. 3.4.3 om konsekvenserne af bortfaldet af Danmarks EU- forsvarsforbehold

Det eksisterende afsnit med overskriften "Konsekvenserne af Danmarks EU-forsvarsforbehold" erstattes i sin helhed af nedenstående tekst, idet fodnoten indsættes som nr. 40a.

Bortfald af Danmarks EU-forsvarsforbehold

"Det danske forsvarsforbehold fremgik senest af en protokol til Lissabon-traktaten. Det indebærer, at Danmark ikke kunne deltage i 'udarbejdelsen og gennemførelsen af Unionens afgørelser og aktioner, som har indvirkning på forsvarsområdet.'¹

Forbeholdet er bortfaldet med virkning fra 1. juli 2022. Danmark har nu mulighed for, at deltage i EU's militære missioner og operationer."

^{40a} Protokol nr. 22 om Danmarks stilling Del. II, art. 5.

Kapitel 3

På side 115 kapitel 3 om EU's militære operationer og missioner indsættes nedenstående tekst som et nyt underafsnit, idet fodnoterne nummereres fra 153a – 153i.

”Kapitel 3.6.2.3 EU's militære missioner og operationer

Det danske forsvarsforbehold, der betød, at Danmark ikke deltog i beslutninger om, planlægning af eller udførelsen af EU's **militære** missioner og operationer, blev den 1. juli 2022 ophævet. Danmark har siden denne dato har deltaget fuldt ud i EU-forsvarssamarbejdet.

EU og NATO indgik den 17. marts 2003 syv delaftaler, der tilsammen benævnes ”Berlin Plus aftalen” som indebærer, at EU og NATO kan udveksle klassificerede oplysninger og muliggør, at EU kan benytte NATO's militære hovedkvarterer til at lede EU's militære missioner og operationer.

EU's medlemsstater vedtog den 17. november 2003 en statusaftale¹ (EU SOFA), som trådte i kraft den 1. april 2019.² Aftalen gælder ikke blot for alle EU's militære missioner og operationer samt øvelser på medlemsstaternes område, men også for militært personel fra medlemsstaterne, som er udstationeret ved militære institutioner eller EU-institutioner i forbindelse med medlemsstaternes militære samarbejde.

Formålet med EU SOFA er at regulere den retlige status for landendes militære styrker, når de befinder sig på andre medlemsstaters territorium.

Aftalens indledes med en fælles del I efterfulgt af del II, der alene gælder for militært og civilt personel, der er udstationeret ved EU-institutioner. Aftalens del III finder kun anvendelse for [militære] hovedkvarterer og styrker samt dertil knyttet militært og civilt personel.

153a Aftale mellem Den Europæiske Unions medlemsstater vedrørende status for militært og civilt personel, der udstationeres ved Den Europæiske Unions institutioner, for hovedkvartererne samt de styrker, der vil kunne stilles til rådighed for Den Europæiske Union som led i forberedelsen og gennemførelsen af de operationer, der er omhandlet i artikel 17, stk. 2, i traktaten om Den Europæiske Union, herunder i forbindelse med øvelser, samt for militært og civilt personel fra medlemsstaterne, der stilles til rådighed for Den Europæiske Union med henblik på at forrette tjeneste i denne forbindelse (EU SOFA) (2003/C 321/02)

153b Den Europæiske Unions Tidende C 321, 46. årgang, 31. december 2003.

Alle EU-lande har tiltrådt EU SOFA. Irland, Frankrig, Ungarn, Østrig, Finland og Sverige har dog taget visse væsentlige forbehold (reservationer) til aftalen, som derfor ikke gælder i fuldt omfang for disse medlemslande. Fx har Finland taget et forbehold vedrørende afsenderlandets jurisdiktion på finsk territorium. Forbehold bør derfor undersøges nøje i forbindelse med planlægning af danske styrkers aktiviteter i de nævnte lande.¹

EU's statusaftale gælder ikke uden for EU-landenes område. EU-styrkers statusforhold under udsendelse til lande uden for EU som led i EU's militære missioner og operationer reguleres af aftaler mellem EU og værtsnationen samt eventuelle supplerende aftaler indgået direkte mellem værtsnationen og afsenderlandet.

I det følgende gengives indholdet af EU SOFA på udvalgte områder.

Respekt for modtagerstatens lovgivning

Fælles bestemmelser for militært og civilt personel:

Det påhviler militært og civilt personel og pårørende at overholde modtagerlandets lovgivning og afholde sig fra al virksomhed, der er uforenelig med denne aftales ånd.

Våben

Personel udstationeret ved EU-institutionerne:

Militært eller civilt personel, der er udstationeret ved EU-institutionerne, må ikke besidde og bære våben under tjeneste ved EU-institutionen men gerne, når de forretter tjeneste i hovedkvarterer eller i styrker, som vil kunne stilles til rådighed for EU med henblik på deltagelse i forberedelsen og gennemførelsen af EU-operationer og missioner, herunder i forbindelse med øvelser, eller når de deltager i tjenesterejser i forbindelse med sådanne operationer og missioner.²

Hovedkvarterer og styrker:

Militært personel må besidde og bære tjenestevåben, såfremt de har ordrer dertil, og det sker i overensstemmelse med nærmere aftale med modtagerlandets myndigheder. Civilt personel må besidde og bære tjenestevåben, såfremt de er bemyndiget dertil ifølge de nationale bestemmelser, der gælder i afsenderlandet, og det sker efter aftale med modtagerlandets myndigheder.³

¹53c Danmark meddelte ved tiltrædelse af aftalen i 2016 en reservation angående det danske EU-forbehold. Reservationen må anses for indholdsløs siden EU-forbeholdets bortfald i 2022.

²53d EU SOFA, art.7.

³53e EU SOFA, art.13.

Ind- og udrejse

Medlemsstaterne letter i nødvendigt omfang indrejse, ophold og udrejse i tjenstligt øjemed for militært og civilt personel og pårørende, der er omhandlet i artikel 1. Der kan dog kræves forelagt dokumentation for, at de pågældende tilhører de kategorier, der er nævnt i artikel 1.

Med henblik herpå og med forbehold af de relevante bestemmelser i fællesskabslovgivningen, der finder anvendelse på fri bevægelighed for personer, vil en individuel eller kollektiv ordre om forflyttelse eller afgørelse om udstationering ved EU-institutionerne være tilstrækkelig dokumentation.¹

Immunitet²

Militært og civilt personel udstationeret ved EU's institutioner nyder immunitet, der værner dem mod retsforfølgning for alle mundtlige og skriftlige ytringer eller handlinger foretaget i embeds medfør, og de er fortsat omfattet af denne immunitet efter endt tjeneste.

Såvel afsenderlandet som de relevante EU-institutioner ophæver dog immuniteten, hvis den hindrer, at retfærdigheden sker fyldest, og den kompetente myndigheder eller relevante EU-institution kan sørge for, at ophævelsen sker uden, at skade den Europæiske Unions interesser.

Jurisdiktion³

EU SOFA jurisdiktionsfordeling blandt afsender- og modtagerland for militært og civilt personel ved hovedkvarterer og styrker er identisk med NATO SOFA's artikel VII om jurisdiktion, og der henvises derfor til beskrivelsen af NATO SOFA's artikel VII i dette kapitels afsnit 6.2.2.

Erstatningskrav mod den danske styrke⁴

EU's SOFA's regler om erstatning for skade forårsaget af militært og civilt personel ved hovedkvarterer og af styrker er identisk med NATO's SOFA artikel VIII om erstatning, og der henvises derfor til beskrivelsen af NATO's SOFA artikel VII i dette kapitels afsnit 6.2.2."

153f EU SOFA, art.2.
153g EU SOFA, art.8.
153h EU SOFA, art.17
153i EU SOFA, art.18

Kapitel 7

På side 246 inden pkt. 3.2 indsættes som ny tekst om dyrlægetjenesten sidst i pkt. 3.1 om "Definitioner af de enkelte grupper af sanitetspersonel":

"Dyrlæger og dyrlægetjenesten er ikke omfattet af den beskyttelse, der tildeles sanitetspersonel og enheder efter den humanitære folkeret. Dyrlæger og dyrlægetjenesten vil være at betragte som civile medlemmer af de væbnede styrker".¹

fodnote nr. 50a

¹ GK.I art.22, nr. 4 modsætningsvist.

Kapitel 9

I kapitel 9 revideres tekst i henholdsvis pkt. 1.4, 2.1 og 3.8 således:

Ny tekst på side 325 til pkt. 1.4, hvor hele 6. og 7. tekstafsnit udskiftes med:

”Våbnets **designformål*** er det specifikke formål, som våbnet er designet til at skulle opfylde. Designformålet omfatter således en beskrivelse af våbnets tekniske karakteristika og dets effekt i målet i forbindelse med almindelig eller forventet anvendelse. Det betyder, at hverken risiko for misbrug, funktionsfejl eller atypisk anvendelse af våbnet indgår i vurderingen. Se nærmere herom i afsnit 2.2.

Designformålet kan udledes ved at sammenholde de specifikationer, Forsvaret har angivet i bestillingen af ammunitionen med producentens tekniske beskrivelse af våbnet.”

Tekstudskiftning på side 327 pkt. 2.1, hvor hele 3. afsnit udskiftes med:

”Som eksempel på våben, som er ulovlige, fordi de fortsætter med at volde skade eller unødvendig lidelse, efter at det militære formål er opnået, kan nævnes eksplosive projektiler når anvendt antipersonelt. Derudover kan nævnes ikke-påviselige sprængstykker, dvs. sprængstykker, som ikke kan ses i det menneskelige legeme ved hjælp af røntgenstråler og som følge deraf ikke kan findes og fjernes og derfor bliver ved med at forårsage skade. Læs mere om eksplosive projektiler i afsnit 3.7 og i kapitlets bilag, og læs om ikke-påviselige sprængstykker i afsnit 3.10.”

Bokstekst 9.9 på side 339 udskiftes med:

”Det er forbudt at anvende ammunition, som udvides eller udflades let i den menneskelige krop.”

Fodnote 56 får herefter følgende ordlyd:

”Haag erklæring 1899 om dum-dum projektiler, HLKR art. 23 e), ICC Statutten art. 8, stk. 2, (b) (xix) og SRS regler 70 og 77. UNSG Bulletin Section 6.2.”

+ NIAC fodnote 57 får herefter følgende ordlyd:

”ICC Statutten art. 8, stk. 2, (e) (xv), ICTY Tadić IT-94-1-AR72 1995 pr. 119 og 126 og SRS regler 70 og 77, UNSG Bulletin Section 6.2”.

Hele side 340 udskiftes med nedenstående tekst:

”Forbuddet omfatter al ammunition, som udvides eller udflades let i den menneskelige krop. Denne form for ammunition benævnes typisk **Dum-Dum** ammunition eller **ekspanderende ammunition**, og omfatter eksempelvis projektiler med et hårdt hylster, der ikke dækker hele kernen (såkaldt ”soft point”) eller projektiler, som er forsynet med indskæringer. Det er imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at det er ammunitionens faktiske effekt i målet i forbindelse ved almindelig eller planlagt anvendelse, der er afgørende for, om den må anses for at udvides eller udflades let og dermed er omfattet af forbuddet. I situationer, hvor effekten af en bestemt type ammunition konsekvent afviger fra betegnelsen eller det af producenten beskrevne designformål, vil forbuddet efter omstændighederne således også kunne omfatte projektiler udstyret med en ”normal” ballistisk tip, men som desuagtet udvides eller udflades let i den menneskelige krop. Ligeledes vil ammunition, der i forbindelse med test viser sig ikke at udflades eller udvides let, ikke være omfattet af forbuddet, uanset betegnelsen eller de fysiske karakteristika ved ammunitionen i øvrigt.

De centrale begreber er ”udvides”, ”udflades” og ”let”. **Udvides** er synonymt med at ekspandere. Betegnelsen fokuserer på omkredsen af projektilet. Eksploderer projektilet, er det ikke udvidet i folkeretlig forstand. **Udflades** skal forstås således, at projektilet flades ud. Hvis projektilet krummer, bøjer, eller i øvrigt ændrer form til noget, som ikke er fladt, er det ikke ”udfladet” i folkeretlig forstand. **Let** betyder i denne sammenhæng *umiddelbart* eller *hurtigt*. Eksempelvis vil jagtammunition ekspandere umiddelbart ved træfning i det menneskelige væv, hvorved der forårsages en bred sårkanal, tidligt i projektilets bane gennem kroppen.

Vurderingen af hvorvidt et konkret projektil kan siges at ekspandere let i målet, baseres på, hvad våbnet er produceret til og hvorfor det har de karakteristika, det har, sammenholdt med eventuelle testresultater. I forbindelse med gennemførelsen af test, er det afgørende, at der gennemføres realistiske tests, som afspejler ammunitionens almindelige, tiltænkte anvendelsesområde (designformålet og den planlagte anvendelse), herunder med det tiltænkte fremføringsmiddel og afstand. Læs mere om våbenscreening i kap 9, afsnit 10.

Vurderingen af folkeretsmæssigheden af projektiler sker tillige i lyset af de almindelige sædvaneretlige principper, herunder forbuddet mod at anvende våben og ammunition mv., der forårsager overflødig skade og unødvendig lidelse, samt princippet om distinktion.¹ [fodnote 57a]

I lyset af den teknologiske udvikling og udviklingen i de operative opgaver Forsvaret løser i dag, vil man i forbindelse med screeningen af små-kaliber ammunition også skulle inddrage oplysninger om hvordan den konkrete ammunitionstype planlægges anvendt, og udlevering vil efter omstændighederne skulle begrænses til visse konkrete opgavetyper. Læs mere om våbenscreening i kapitlets afsnit 10”.

¹ Skt. Petersborg Deklarationen

Anvendelse af ammunition, som ekspanderer let, i sammenhænge, der ikke relaterer sig til den igangværende konflikt, herunder fx i forbindelse med personbeskyttelse, gidselsituationer og pirateribekæmpelse, hvor de pågældende gerningspersoner ikke agerer i forhold til konflikten, er beskrevet i kapitlets afsnit 7.”

På side 349 under afsnit 4.1.5 om perimetersikring indsættes ny fodnote 93a efter første bullet:

93a CCW/CONF.III/WP.16 af 16 November 2006:

“Ved et perimetersikret område forstås et område, som enten er overvåget af militært personel eller andet autoriseret personel, eller er beskyttet af hegn e.l. Formålet er at sikre, at civile effektivt afskæres fra at komme ind i området. Elektronisk overvågning er derfor også en mulighed, såfremt den elektroniske overvågning kombineres med muligheden for effektivt at hindre civiles adgang til området.”

Kapitel 14

I kapitel 14, afsnit 3.3.1 udskiftes teksten med ny tekst, og der indsættes ny fodnote 22 således:

»Montreux-konventionen foreskriver detaljerede regler for passage af Bosporus-strædet, Marmarahavet og Dardanellerne. Eksempelvis må bl.a. mindre krigsskibe i fredstid gennemsejle Bosporus-strædet, Marmarahavet og Dardanellerne i grupper af maks. ni skibe, forudsat at en sådan passage påbegyndes i dagslys og i øvrigt er i overensstemmelse med de nærmere betingelser fastlagt i konventionen.[fodnote 22]

Konventionen indeholder endvidere i artikel 19 og 20 en regulering af krigsførende staters adgang til passage gennem stræderne, herunder en angivelse af Tyrkiets diskretionære mulighed for at adgangsregulere i situationer, hvor Tyrkiet er part i en væbnet konflikt.«

Ny fodnote 22: 1936 Convention Regarding the Regime of the Straits (Montreux-konventionen), artikel 10, som også henviser til artikel 13 samt de følgende artikler.

I kapitel 14 under pkt. 6.3.3 indsættes et nyt eksempel på side 611 nederst

”Eksempel 14.11: Opbringelse af piratskib i Guineabugten:

Den 24. november 2021 bordede to fartøjer fra ESBERN SNARE (ESSN) et formodet piratskib i Guineabugten ca. 40 sømil syd for Nigerdeltaet. Under bordingen, udført af personel fra Frømandskorpset, blev fire formodede pirater dræbt, mens fire formodede pirater blev frihedsberøvet, heraf en såret. Forsvarsministeriets Auditørkorps undersøgte sagen, og lagde i påtaleopgivelsen vægt på at;

”Der [blev] fra helikopter gjort gentagne forsøg på at få det formodede piratskib til at standse; først ved afgivelse af flere mundtlige advarsler over radionet og derefter ved afgivelse af flere varselsskud i vandet. Da det formodede piratskib ikke gjorde tegn til at standse, blev der efter ordre fra ESSN afgivet skud mod skibets motorer, som blev ramt. I denne forbindelse åbnede de formodede pirater to gange ild mod helikopteren, som besvarede ilden og fløj væk.

Kl. 19.13 nåede frømændene frem til det formodede piratskib, hvorpå de formodede pirater åbnede ild mod frømændene på tæt hold. Frømændene besvarede omgående ilden, hvorved der opstod en skudveksling af ca. 10 sekunders varighed. I forbindelse med denne faldt eller sprang flere af de formodede pirater i vandet. Frømændene gik derefter om bord i det formodede piratskib, hvor de konstaterede fire afdøde personer samt en hårdt såret person, som overgav sig. Desuden blev tre uskadte formodede pirater bjærget op fra vandet. Alle otte formodede pirater blev efterfølgende bragt om bord på ESSN,

hvor de overlevende modtog lægehjælp og blev indsat i skibets celleområde.”

Auditøren lagde til grund;

”[A]t det danske militære personels anvendelse af dødbringende magt skete i selvforsvar på grund af fare for eget liv eller egen førlighed. Endvidere er det min vurdering, at personellets magtanvendelse i øvrigt blev optrappet i henhold til gældende regler, og at aktionen mod det formodede piratskib blev iværksat og fastholdt ud fra et tilstedeværende mistankegrundlag”. [Fodnote 208a]¹”

¹ Forsvarets Auditørkorps afgørelse af 9. juni 2022

Forsvarets Auditørkorps konkluderer således, at det danske personel har handlet i lovlig nødværge, og at der derfor ikke er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, som forfølges af det offentlige, er begået.

Eksemplet illustrerer samtidig, at myndigheders indgreb mod bevæbnede personer til søs, indebærer en vis risiko for tab af menneskeliv, selvom magtanvendelsen optrappes i henhold til gældende regler, jf. også Forsvarets Auditørkorps pressemeddelelse under eksempel 14.10.”

Kapitel 15

I kapitel 15 pkt. 4.4 på side 632 indsættes revideret tekst, inklusive afsnitsoverskrift således til erstatning for det eksisterende afsnit, der indledes med "Folkeretten indeholder...." og frem til afsnittet, der indledes med "Generelt kan det siges....", der således bibeholdes sammen med resten af afsnittet:

"Undersøgelser ved mistænkelige dødsfald mv.

"**Folkeretten** indeholder bestemmelser og retspraksis om iværksættelse af undersøgelser i tilfælde af mistanke om overtrædelse af visse af bestemmelserne. De internationale menneskerettigheder, der forpligter Danmark til at foretage undersøgelser med henblik på at sikre den effektive beskyttelse heraf, drejer sig i væbnet konflikt navnlig om retten til liv og forbuddet mod tortur m.v. Undersøgelsespligten efter EMRK afhænger af, om der er dansk jurisdiktion, eller om der foreligger en såkaldt "jurisdiktionsmæssig forbindelse", jf. nedenfor. Læs i kapitel 3.4.2 om de situationer, hvor der kan siges at være dansk jurisdiktion på en fremmed stats territorium.

EMD har i sin nyere praksis etableret, at undersøgelsespligten også kan indtræde i forbindelse med aktive fjendtligheder under ekstraterritoriale væbnede konflikter, i det tilfælde, hvor den konkrete hændelse eller person(er), ikke falder under medlemsstatens jurisdiktion, men hvor der er særlige omstændigheder, som gør, at der alligevel er en "jurisdiktionsmæssig forbindelse" [Fodnote 60a]¹.

Domstolen har i sin praksis ikke udtømmende defineret, hvornår der foreligger sådanne særlige omstændigheder. Domstolen har bl.a. fundet, at særlige omstændigheder forelå i tilfælde, hvor en kombination af følgende tre betingelser førte til den fornødne "jurisdiktionsmæssige forbindelse": (1) når der, i henhold til den sædvaneretlige humanitære folkeret, er en forpligtelse for staten til at undersøge, om der eksisterer et individuelt strafansvar for medlemmer af statens væbnede styrker; (2) når territorialstaten i det pågældende tilfælde er retligt afskåret fra selv at strafforfølge sagen, f.eks. pga. en statusaftale om fordeling af jurisdiktion; og (3) der samtidigt består en national forpligtelse til indlede en strafferetlig efterforskning [Fodnote 60b].²"

¹ Hanan v Germany, para. 137-139, Georgia v Russia II, para. 331 og 332 og Güzelyurtlu v Cyprus and Turkey, para. 190

² Hanan v Germany, para. 142.